

สรุปบทเรียนการพัฒนาความรู้
หลักสูตร
แนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data Guideline)

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นางสาวณัฏฐา โยธาทิพย์ ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
สังกัด กลุ่มวิจัยและพัฒนาหมอดินอาสาและบริหารจัดการเครือข่าย กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน
วันที่อบรม 4 มิถุนายน 2569 บรรยายโดย สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้เกี่ยวกับแนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้

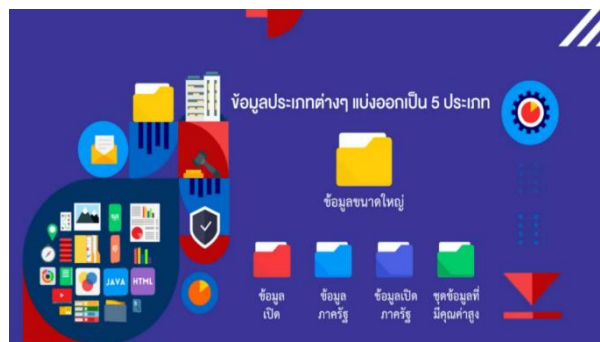
สรุปบทเรียน

แนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data Guideline) เป็นการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับหลักการและแนวทางปฏิบัติในการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรภาครัฐสามารถดำเนินการเปิดเผยข้อมูลได้อย่างถูกต้อง โปร่งใส และเป็นระบบ

แนวคิดและความสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ คือ การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับธรรมาภิบาล ลดการทุจริต และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ยังช่วยให้การกำหนดนโยบายมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย ภาคเอกชนและประชาชนสามารถนำข้อมูลเปิดไปต่อยอดสร้างนวัตกรรมและบริการใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศได้

ข้อมูลสามารถจำแนกออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) คือ ข้อมูลปริมาณมาก หลากหลายรูปแบบ และเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว
2. ข้อมูลเปิด คือ ข้อมูลที่เปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าถึงและนำไปใช้ได้อย่างเสรี
3. ข้อมูลภาครัฐ คือ ข้อมูลที่หน่วยงานรัฐจัดเก็บหรือครอบครองจากการปฏิบัติภารกิจ
4. ข้อมูลเปิดภาครัฐ คือ ข้อมูลภาครัฐที่เปิดเผยให้ประชาชนเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเสรี
5. ชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูง คือ ชุดข้อมูลที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมสูงเมื่อนำไปเปิดเผยหรือใช้ประโยชน์ การเข้าใจประเภทข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถคัดเลือกและบริหารจัดการข้อมูลเปิดภาครัฐได้อย่างเหมาะสม

ข้อมูลเปิดภาครัฐ หมายถึง ข้อมูลสาธารณะที่หน่วยงานรัฐเปิดเผยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเสรี ทั้งนี้ ในการพิจารณาคุณลักษณะของข้อมูลเปิดภาครัฐควรพิจารณาให้ครบทั้ง 10 ประการ ได้แก่

1. สมบูรณ์ (Complete) มีข้อมูลครบถ้วน
2. ปฐมภูมิ (Primary) มาจากแหล่งต้นทางโดยตรง ไม่ผ่านการแปลงหรือสรุปมาก่อน
3. เป็นปัจจุบัน (Timely) มีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ

4. เข้าถึงได้ง่าย (Accessible) ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก ไม่มีอุปสรรค
5. อ่านได้ด้วยเครื่อง (Machine-readable) อยู่ในรูปแบบที่โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประมวลผลได้
6. ไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discriminatory) ทุกคนเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม ไม่มีการจำกัดกลุ่มผู้ใช้
7. ไม่จำกัดสิทธิ (Non-proprietary) ไม่ผูกติดกับซอฟต์แวร์หรือแพลตฟอร์มเฉพาะเจ้าใดเจ้าหนึ่ง
8. ปลอดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (License-free) ไม่มีข้อจำกัดด้านลิขสิทธิ์ในการนำไปใช้
9. คงอยู่ถาวร (Permanence) สามารถสืบค้นและอ้างอิงย้อนหลังได้
10. ไม่มีค่าใช้จ่าย (Free of charge) เข้าถึงและนำไปใช้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

การเตรียมความพร้อมของหน่วยงานในการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ ควรประเมินความพร้อมใน 5 ด้าน ได้แก่

1. การบริหารจัดการข้อมูลเปิด โดยจัดทำแผนบริหารจัดการข้อมูลของหน่วยงาน
2. การสร้างองค์ความรู้และทักษะให้กับผู้ใช้ข้อมูล ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรภายในหน่วยงาน
3. การสนับสนุนและส่งเสริมการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์
4. การจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ
5. การกำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจน เพื่อขับเคลื่อนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ขั้นตอนการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ หลังจากเสร็จสิ้นการเตรียมการแล้วจะเข้าสู่ขั้นตอนเปิดเผยชุดข้อมูลสู่สาธารณะ ซึ่งมีทั้งหมด 10 ขั้นตอน ได้แก่

1. สำรวจชุดข้อมูลที่มีอยู่ในหน่วยงาน ตรวจสอบว่าหน่วยงานจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลแล้วหรือยัง

หากทำแล้วให้คัดเลือกข้อมูลสาธารณะออกมา หากยังไม่ทำให้จัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลก่อน

2. พิจารณาชุดข้อมูลที่ควรนำมาเปิด ระบุประเภท ความสำคัญ และทิศทางการใช้งาน โดยพิจารณาจากเกณฑ์ เช่น กฎหมายกำหนดให้เปิดเผย เป็นไปตามภารกิจของหน่วยงาน สร้างความโปร่งใสป้องกันการทุจริต เป็นประโยชน์ต่อผู้พัฒนาในการต่อยอดบริการภาครัฐ และเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ใช้งาน
3. จัดลำดับความสำคัญ พิจารณาจากคุณค่า คุณภาพ และความพร้อมของชุดข้อมูล ชุดใดมีคุณค่าสูงและพร้อมเปิดเผยให้ดำเนินการก่อน
4. รวบรวมจัดทำชุดข้อมูล คัดแยกและรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง หลายรูปแบบ มาจัดทำเป็นชุดข้อมูลที่ถูกต้อง
5. จำแนกประเภทข้อมูลและตัวอย่าง ตรวจสอบว่าเกี่ยวข้องกับ ความมั่นคง ข้อมูลส่วนบุคคล หรือมีกฎหมายเฉพาะกำกับหรือไม่ พร้อมพิจารณาคุณภาพและสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาก่อนเผยแพร่
6. เตรียมความพร้อมก่อนนำขึ้นเผยแพร่ จัดทำข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบเปิด เข้าถึงง่าย แปลงไฟล์ได้ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน กำหนดความถี่ในการปรับปรุง และจัดทำ Metadata
7. ขออนุมัติ ต้องได้รับอนุมัติจากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐก่อนเปิดเผยข้อมูล
8. เปิดเผยข้อมูลผ่านช่องทางต่างๆ เผยแพร่ได้ 2 ช่องทาง คือ ผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ และผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานเอง ซึ่งเชื่อมโยงมายังแพลตฟอร์มของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ได้
9. วัดผล จัดทำแผนวัดผลเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาข้อมูลอย่างต่อเนื่อง
10. ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง นำผลการวัดผลมาแก้ไขข้อมูลเดิมให้มีคุณภาพมากขึ้น เพิ่มชุดข้อมูลตามความต้องการของผู้ใช้และเทรนด์โลก กำหนดเป้าหมายเปิดเผยข้อมูลเพิ่มขึ้นทุกปี และจัดทำ High Value Datasets

การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ

เมื่อข้อมูลพร้อมเผยแพร่แล้ว สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล แนะนำให้เปิดเผยผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ data.go.th ซึ่งเป็น Open Government Data Platform ที่มีข้อดีคือ หน่วยงานภาครัฐไม่ต้องตั้งงบประมาณใหม่เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มของตนเอง ผู้ใช้ข้อมูลสามารถเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งเดียวกันได้ทั้งหมด และมี API เชื่อมโยงข้อมูลไว้อยู่แล้ว จึงไม่เกิดปัญหาข้อมูลซ้ำซ้อนหรือผิดพลาด

ประโยชน์ที่ได้รับต่อตนเอง

ช่วยเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและแนวทางปฏิบัติในการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ รวมถึงกระบวนการและช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลที่ต้องทำตามมาตรฐาน ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจ คัดเลือก ตรวจสอบ และเผยแพร่ข้อมูลของหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มความตระหนักถึงความสำคัญของความโปร่งใสในการดำเนินงานภาครัฐ

ประโยชน์ที่ได้รับต่อหน่วยงาน

ความรู้จากหลักสูตรสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) ให้มีคุณภาพ เป็นปัจจุบัน และสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการติดตามผล วางแผนการดำเนินงาน จัดทำรายงาน และเปิดเผยข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส สอดคล้องกับแนวทางรัฐบาลดิจิทัลและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ
